

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

מורים שרוצים לעזוב ביה"ס הקיים ומתכננים לפתוח ביה"ס חדש
ומשפיעים על תלמידים בביה"ס לעבור אתם לביה"ס החדש
דבר שיעמיד את ביה"ס הקיים בסכנת קיום

תיק ממונות מס' 183-סא

צד א': המנהל הרב א' ע"י ב"כ טו"ר א. רוזנטל

צד ב': המורים ב' ונ'

נושא הדיון

המנהל הרב א' טוען שהמורים ב' ונ' מנהלים הרשמה בין תלמידי בית הספר שלו כדי שיעברו לבי"ס חדש שהם עומדים לפתוח. הוא טוען שאסור להם לקחת תלמידים מבית הספר שבו הם עובדים כדי להעבירם לבי"ס אחר, כיון שיש בכך התחרות עם ביה"ס שלו, והעברת התלמידים מבית ספר זה לבי"ס אחר תערער את קיומו. לטענתו, מעשה זה חותר נגדו כמנהל, ואין הם יכולים להמשיך לעבוד אצלו, וממילא אינם זכאים לפיצויים כשיפוטרו בגלל כך.

פסק דין ביניים

בית הדין הודיע למורים הנתבעים שאין זה נכון וראוי לעסוק בפתירת ביה"ס חדש עם תלמידי ביה"ס של התובע, כל עוד הם עובדים אצלו בביה"ס.

השאלות לדיון

- א. האם חייב עובד להיות נאמן למעבידו, ולציית להוראותיו.
- ב. עובד שאינו נאמן למעבידו, האם זכאי לפיצויי פרישה.
- ג. האם נאמר איסור של יורד לאומנתו של חברו במלמדי תינוקות.

תשובה

א. ענין חובת נאמנות של עובד למעביד מלינו בחז"ל בכמה מקומות, אך עוסקים בחוסר נאמנות במוצן אחר מאשר בנידון דידן. במדרש שוחר טוב על תהילים מזמור קה: אמר רבי חייא, בשעה שהפועל עושה עם צעה"צ באמונה ונותן לו שכרו, אין לריך להחזיק לו טובה. אבל בשעה שאינו עושה עמו באמונה, ונותן לו שכרו, לריך להחזיק לו טובה. ובמדרש רבה צראשית פ"י ע ס"י כ: א"ר יהודה צ"ר סימון בונהג שצעולם פועל עושה מלאכה עם צעה"צ שתיים שלוש שעות באמונה ובסוף היום מתעלל במלאכתו, ברם הכא [ציעקצ אצינו] מה הראשונות שלימות אף האחרונות שלימות, מה הראשונות באמונה אף האחרונות באמונה. ובגמ' צ"ב ח צ מבואר דעבודה שלא באמונה היא כשמתפנה לעניני עולמו בתוך זמן עבודתו. עוד מלינו בגמ' צ"ב עח א אמר ר"מ כל המעביר על דעת של צעה"צ נקרא גולן. וכתב צחי הריטצ"א המיוחסים שם דנקרא גולן אפי' במידי דליכא קפידא גמורה ולא פשיעה גמורה. וכן מלינו בתנא דצי אליהו סוף פט"ו: פועל שקבל מלאכתו של צעה"צ, חובה עליו לעשותה כמו שהיא חפץ צעה"צ, ואם אינו עושה ראונו וחפלו של צעה"צ עליו הכתוב אומר ארור עושה מלאכת ה' רמיה (ירמיה מח י).

עכ"פ, בהפרת נאמנות כמו זו שבנידון דידן, לא מלאנו דברים מפורשים לאיסור.

ב. חובת המעביד לשלם פילווי פרישה, הסכימו הפוסקים שמלצד חיובו משום דין הענקה של עבד עברי, כמבואר בחינוך מ' תפצ (ועיי' פס"ד ירושלים כרך א עמ' קסו), עוד הוא חייב צזה משום שהפך לחוק מדינה, והכל כמנהג המדינה. עיי' פד"ר כרך א עמ' 330 וכרך ג עמ' 280, ופס"ד ירושלים כרך צ עמ' ריא.

ע"כ יש לצדוק כיצד מתייחס החוק לעובד שגילה חוסר נאמנות כלפי מעבידו, האם חייב המעביד לשלם לו פילווי פרישה. בספר באטט עמ' 156 מציא פס"ד אנגלי HIVAC LTD V. PARK SCIENTIFIC INSTRUMENTS (1946) בדבר עובדים העוסקים בצ"ח"ר שנילו את ימי מנוחתם השבועית לעשיית מכשירים דומים שצביל חברה מתחרה תוך ידיעה שהם גורמים עיי"כ נזק למפעל של מעבידם, נקבע שם כי צכך הפרו העובדים את חובת הנאמנות כלפי מעבידם. וצפס"ד ע.א. 502\63 כרך יח 2 עמ' 345, 350 נקבע: חובתו הראשונת והיסודית של עובד היא לשרת את מעבידו באמונה. מהותה המלאה של חובה זו אינה ניתנת להגדרה, אולם ברור כי כל מעשה שאינו מתיישב עם התנאים המפורשים או המשתמעים של חובה העבודה, הפוגע במעביד או באינטרסים שלו, ייחשב כהפרת החובה של שירות נאמן. וראה עוד ע.א. 349\57 כרך יג 1 עמ' 553 שאם צמעשו של העובד יש משום התחרות עם המעביד, הרי זו מעילה צאימון וצעטיה איבד את זכותו לקבל פילוויים.

ג. גם באופן שירוד לשאר אומנות חזירו נקרא רשע וגוערים ומוחים צו, עיי' שו"ת הרשב"א ח"ג ס"י פג, מ"מ מלמד תינוקות אינו יכול לעכב על חזירו מללמד אף הוא תינוקות, שנא': ה' חפץ למען לזקו יגדיל תורה ויאדיר, עיי' צ"ב כא צ ורמב"ם ת"ת פ"צ ה"ז ושו"ע יו"ד ס"י רמה סע"י כב. לפיכך בנידון דידן

שצמלמדי תינוקות עסקינן אין למונעו משום יורד לאומנות חצירו. ועוד, דהנה כתב צי"ש קדושין פ"ג סי' ב שמלמד שנשכר אלל בעה"ב לזמן קלוז, והוא רולא להמשיכה, וצא מלמד אחר להשתדל אלל בעה"ב שיסכרנו לאחר שיגמר הזמן, אין הראשון יכול לעכב עליו מדין יורד לאומנות חצירו. וכ"כ צו"ת משאת בנימין סי' כז בשם מורו, ושו"ת שארית יוסף סו"ס יז. והוא הדין בנידון דידן, שהרי כל שנת לימודים היא זמן לעלמו, ותלמיד שהתחיל שנת לימודים צדי"ם זה אינו חייב להמשיך בשנה אחרת דוקא צדי"ם זה, ע"כ רשאי מורה אחר להשתדל אלל הורי התלמיד שיסכרנו לשנה אחרת.

ועוד אחרת. צו"ת חת"ם חו"מ סי' סא דן באחד שהחזיק למכור צמר במקולין וצא אחר ותפס מקולין שלו, דכיון שע"י שירד לאומנותו מדחהו לגמרי, שאי אפשר לשניהם שיקלצו, וגמלא מדחהו משלו לגמרי, זהו יורד לאומנות חצירו ממש. וכן שם צו"ת קיח שהיו שני דיינים מושכרים מאדון אומן מצשל אוקר ליו"ט של פסח והיו נותנים ההכשר ומזה פרנסתם, והשתדל רב אחד אלל האדון ההוא לדחות דיין אחד מהני"ל ולהשיב אותו במקומו, ונלטורף הדיין השני עם הרב לדבר על לב האדון עד שפיתהו ודחואו, דכיון דפסקיה מחיותיה לגמרי שא"ל לומר השכר עלמך במקום אחר, כי לא נמלא כזה במקומו, כופין אותו. וכ"כ שם סי' עט. אמנם הצית אפרים חו"מ סי' כו כתב דעלה בהסכמה מכל הראשונים והאחרונים וכן עמא דבר ומעולם לא שמענו למחות צמי שבונה לו בית באיזה מקום בעיר שהוא יותר מוכשר לפרנסת אכסניה אע"פ שהוא צונה אלל שערי העיר או בגובהה של עיר שהכל עוצרים דרך עליו, ואין מוחה בידם לומר מפסיק לחיותא. וכ"פ צו"ת בית שמואל אחרון סי' ו, ועי' פד"ר כרך ד עמ' 23.

ובנידון דידן, גם לולי שהיה מדובר צמלמדי תינוקות אלא צשאר אומניות, הרי גם אם יללחו המורים להשפיע על כמה מהורי התלמידים להעציר את בנייהם לצדי"ם שיפתחו מורים אלה, וגם אם בעקבות כך ייסגרו כמה כתות צדי"ם של המנהל, עדיין אין זה בגדר של פסקיה חיותא לגמרי, שהרי הישיבה שלו אינה נפגעת מזה. מה גם שלפי הצית אפרים ובית שמואל אחרון אפי' אם פסקיה לחיותא לגמרי אינו יכול לכופו שלא לעשות בעלמו.

אברהם דוב לוין.

ב

מש"כ האצ"ד שליט"א צחות ג דאף דיורד לאומנותו של חצירו נקרא רשע וגוערים צו מ"מ צמלמד תינוקות שאני, דמשום דיגדיל תורה וכו' אינו יכול לעכב ע"כ. נראה דצנד"ד יש מקום לדון צזה דיכול לעכב אף שהוא מלמד תינוקות, והוא דהא דאין יכול לעכב צמלמד תינוקות הוא משום קנאת סופרים תרצה חכמה כדאיתא בגמ' צ"ב כא צ וברש"י שם כתב שמתוך כך יזירו צאומנותן שייראו זה מזה, ע"כ. כל זה שייך אם יש מלמד בעיר וצא מלמד חדש אמרי' דא"ל למונעו דע"י קנאת סופרים תרצה חכמה, אבל צנד"ד שאותו מלמד לוקח את התלמידים שנמלאים צת"ת ומעבירם למקום אחר ורולא לפתוח ת"ת לצד, ומלד

הרוחניות ישאר אותו דבר כאן וכאן, רק שהמקום עובר וגם המנהל יתחלף, מסתבר שאין בזה תרצה חכמה, שהרי הוא אותו מלמד, אלא שאינו מעונין להיות תחת חסותו של המנהל הקודם אלא להיות עצמאי.

זה דבר פשוט שאם התלמידים בעצמם רוצים לעזוב את הת"ת וללכת למקום אחר פשיטא שא"א למונעם, אף שעי"ז יגרמו לת"ת הקיים בעיות להמשך קיומו, דלעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ, אבל מלמד בת"ת שרואה לעזוב ולקחת עמו את התלמידים ועי"כ יתערער קיומו של הת"ת הקיים, אפשר דאסור לו, שהרי מנהל הת"ת הוחזק במלוה ואסור לקחת ממנו את המלוה, עיי' שו"ע או"ח סי' קנד סעי' יד.

שוב הראוני שזכיתי לכוין לדעת השבט הלוי ח"ו חו"מ סי' רכה בנידון ר"מ בישיבה שהוליא את התלמידים למקום אחר, והראשון לזוה הוא נשאר לבדו ונשארו עליו חובות הרבה שקבל למען התלמידים, וכתב שם דבכה"ג לא אמריי הרי צרוחניות לא הרויחו שהרי הוא אותו הר"מ הלומד עמם ומה לי הכא ומה לי התם. ועיי"ש שהוסיף בסוף התשובה דיש בזה גם דררא דממונא כיון שראש הישיבה יש לו חובות עבור התלמידים ועכשיו נשאר עם החובות הרי הר"מ הזה מוזק לו ממונו אם צדרך גרמא או גרמי ואף אם לא נוכל לחייבו עפ"י הלכה מ"מ אין ספק כי רעה גדולה עשה בעמיו להשמיט את הקרקע מתחת רגלי בעל הישיבה וכן לא יעשה. עכ"ל.

יהושע ווייס.